

ОЦІНКА ДИНАМІКИ СТАНУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА З ОГЛЯДУ НА ЕКОНОМІЧНУ ДОСТУПНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ДО ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ТА МЕДИЧНИХ ВИРОБІВ, ВАРТІСТЬ ЯКИХ ПІДЛЯГАЄ ВІДШКОДУВАННЮ

©В. М. Коваль, О. В. Кривов'яз, В. В. Кудря

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

РЕЗЮМЕ. Підвищення економічної та фізичної доступності населення до фармацевтичної допомоги шляхом залучення державного фінансування має важливе значення для розвитку системи охорони здоров'я, особливо для країн з економікою, що розвивається.

Мета – ретроспективне порівняння переліків лікарських засобів і медичних виробів, вартість яких підлягає відшкодуванню в Україні та Польщі у 2023–2024 рр., щодо виявлення загальних тенденцій та встановлення відмінностей.

Матеріал і методи. Аналіз структури Переліків лікарських засобів, харчових продуктів для особливого харчування та виробів медичного призначення, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща, Реєстрів лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, здійснювали з застосуванням графічних методів, ретроспективного, порівняльного та контент-аналізу, систематизації та узагальнення.

Результати. Результати проведених досліджень підкреслюють доцільність розширення переліку лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, не лише за рахунок збільшення номенклатури лікарських засобів (в тому числі комбінованого складу) з включених фармакотерапевтичних груп, але і шляхом забезпечення фізичної та економічної доступності населення до препаратів, що призначаються для лікування опорно-рухового апарата, органів чуттів, сечостатевої системи; статевих гормонів, дерматологічних захворювань.

Висновки. В Україні станом на травень 2024 р. відповідно до чинного законодавства лікарські засоби 6 груп згідно I рівня АТХ-класифікації не підлягають навіть частковому відшкодуванню вартості, тоді як у Республіці Польща 5 груп з них включено до програми медичних гарантій. Крім того, за кількістю торгових назв лікарських засобів та міжнародних непатентованих назв, що підлягають реімбурсації, Перелік, чинний в Республіці Польща, переважає вітчизняний у 10 разів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фармацевтична допомога; реімбурсація; лікарські засоби; медичні вироби; Доступні ліки; Україна; Польща.

Вступ. Світовий ринок лікарських засобів (ЛЗ) упродовж останнього десятиріччя стабільно зростає. За інформацією глобальної платформи даних та бізнес-аналітики, прогнозований у 2024 році дохід від реалізації фармацевтичних препаратів у світі складе 1156 мільярдів доларів США, в межах ЄС – 141,90. Очікувані річні темпи приросту становлять 6,19 % в світовому масштабі, 6,09 % для ЄС загалом, та 5,40 %, 5,71 %, 6,44 %, 5,87 %, 6,02 % в межах України, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини відповідно [1]. Вищезазначені країни є такими, що входять до Європейського союзу та мають спільний кордон з Україною. Серед них Польща є найбільшою за площею та чисельністю населення в Центральній і Східній Європі країною-членом Європейського Союзу [2], яка й була обрана в подальшому для порівняння системи реімбурсації ЛЗ та медичних виробів (МВ) з такою, що діє в Україні.

Фармацевтична галузь економічно розвинутих країн функціонує на фоні старіння населення, що спричиняє підвищення частки хронічних захворювань, та, як наслідок, призводить до зростання витрат на охорону здоров'я. Країни, що

розвиваються, фокусуються на підвищенні економічної та фізичної доступності населення до фармацевтичної допомоги шляхом залучення державного фінансування в цей сегмент економіки.

У Республіці Польща Законом від 12 травня 2011 р. «Про реімбурсацію лікарських засобів, харчових продуктів, призначених для особливого харчування та медичних виробів» було запроваджено практику повного або часткового відшкодування вартості лікарських засобів та медичних виробів пацієнтам. Відтоді кожні 2 місяці списки таких ЛЗ та МВ оновлювались. І лише 01.11.2023 р. було затверджено зміни, відповідно до яких оновлення відбуватиметься 1 раз на квартал [3, 4].

В Україні Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03 квітня 2017 року № 360 було затверджено перший Реєстр лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню станом на 03 квітня 2017 року [5]. Він містив лише 157 ТН ЛЗ (23 – повністю безоплатних) чотирьох груп у відповідності з АТХ-класифікацією, та не включав препаратів інсуліну, комбінованих лікарських засобів, медичних виробів.

Від 24 лютого 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення російської федерації, фармацевтичний ринок, як структурна одиниця галузі охорони здоров'я України, зустрівся з рядом викликів (демографічна ситуація в країні, перерозподіл фінансування різних галузей, економічна криза, зменшення доходів населення тощо). Попри це, він залишається джерелом забезпечення населення високоефективними доступними ЛЗ та МВ. Важливу роль у цьому процесі відіграє політика держави щодо повного чи часткового відшкодування вартості ЛЗ та МВ, які внесені до Переліку ЛЗ, що підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення та застосовуються переважно пацієнтами для фармакотерапії захворювань (здебільшого тих, що мають хронічний характер), які добре піддаються амбулаторному лікуванню, проте при його відсутності чи недотриманні режиму застосування призначених ЛЗ можуть призвести до погіршення стану або навіть спричинити інвалідизацію. Переліки ЛЗ, вартість яких відшкодовується в Україні, зазнають оновлення двічі на рік та мають тенденцію до постійного масштабування в напрямку розширення асортименту ЛЗ, а також переліку нозологій. Суттєвих змін Перелік набув у серпні 2023 р., коли до нього було додано МВ. Питанню забезпечення населення лікарськими засобами та реалізації програми медичних гарантій «Доступні ліки» присвячено також цілий ряд наукових праць, які свідчать про стійкий розвиток та розширення програми [6–8].

Тому метою роботи стало ретроспективне порівняння переліків ЛЗ і МВ, вартість яких підлягає відшкодуванню в Україні та Польщі у 2023–2024 рр., для виявлення загальних тенденцій та встановлення відмінностей.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалами дослідження були: Перелік ЛЗ, харчових продуктів для особливого харчування та виробів медичного призначення, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща станом на 01.03.2023 (відповідно до п. 13 Додатку до Повідомлення Міністра охорони здоров'я від 20 лютого 2023 року щодо переліку лікарських засобів, харчових продуктів, призначених для особливого харчування, та виробів медичного призначення на 1 березня 2023 року) [9]; Перелік ЛЗ, харчових продуктів для особливого харчування та виробів медичного призначення, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща станом на 01.04.2024 (відповідно до п. 19 Додатку до Повідомлення Міністра охорони здоров'я від 18 березня 2024 року) [10]; Реєстр лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення,

станом на 14 лютого 2023 року, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України 21 лютого 2023 року № 351 [11]; Перелік лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 12 лютого 2024 року, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України 20 лютого 2024 року № 279 [12]; Перелік медичних виробів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 12 лютого 2024 року, затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України 20 лютого 2024 року № 279 [12] (далі – Переліки).

Аналіз структури Переліків здійснювали з застосуванням графічних методів, ретроспективного, порівняльного та контент-аналізу, систематизації та узагальнення за такими показниками:

- загальна кількість позицій, включаючи міжнародні непатентовані назви (МНН) лікарських засобів, торговельні назви (ТН) лікарських засобів, форми випуску, дозування, кількості одиниць лікарських засобів у споживчій упаковці, найменування виробника та країни;

- кількість позицій (в тому числі комбінованих ЛЗ) за рівнем 1 АТХ-класифікації, що визначається відповідно до органа або системи, на які діють активні речовини у складі лікарських засобів;

- кількість позицій (включаючи комбіновані ЛЗ) за рівнем 2 АТХ-класифікації, що визначається за фармакологічними / терапевтичними підгрупами;

- кількість ЛЗ, що підлягають відпуску без доплати.

Результати й обговорення. На першому етапі аналіз проводився серед переліків, чинних станом на березень 2023 р. Так, перелік ЛЗ, харчових продуктів для особливого харчування та виробів медичного призначення, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща, станом на 01.03.2023 р. містив 4144 ТН (з урахуванням різних форм випуску та кількості одиниць ЛЗ в упаковці), в тому числі 579 комбінованих. До Переліку, затвердженого в Україні станом на 02.2023 р., було включено 405 ТН, з яких 6 – комбінованих.

Серед них в Переліку Республіки Польща ЛЗ були на основі 451 МНН (в тому числі 86 комбінацій МНН), в Україні – 44 МНН (в тому числі 1 комбінація МНН).

Повному відшкодуванню в Республіці Польща підлягали 104 ТН (зокрема 22 комбінованих), що містили 45 МНН (з них 5 – комбінацій МНН). В Україні серед ЛЗ, вартість яких підлягає реімбурсації, безкоштовно пацієнти можуть отримати 132 ТН (44 МНН).

Огляди літератури, оригінальні дослідження, погляд на проблему, випадок з практики, короткі повідомлення

Медичних виробів до Переліку України у лютому 2023 р. включено не було. Натомість у Республіці Польща на той час реімбурсації підлягало 544 найменування медичних виробів, а також 89 найменувань харчових продуктів спеціального призначення (зокрема, дієтичного харчування).

При аналізі переліку Республіки Польща було здійснено групування зазначених в ньому ЛЗ у відповідності до першого та другого рівнів чинної в Україні АТХ-класифікації з метою можливості подальшого порівняння (зіставлення) з чинним в Україні переліком (табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз наявності ЛЗ різних фармакотерапевтичних груп у Переліку ЛЗ, що підлягають реімбурсації

Група ЛЗ згідно з АТХ-класифікацією	Наявність у Переліку лікарських засобів, які підлягають реімбурсації	
	Україна	Польща
А Лікарські засоби, що впливають на травну систему та обмін речовин	+	+
В Лікарські засоби, що впливають на кровотворення та кров	+	+
С Лікарські засоби для лікування захворювань серцево-судинної системи	+	+
Д Лікарські засоби для лікування захворювань шкіри	–	+
Г Лікарські засоби для лікування захворювань уrogenітальних органів та статеві гормони	–	+
Н Гормональні лікарські засоби для системного використання (виключаючи статеві гормони)	+	+
J Протимікробні засоби для системного застосування	+	+
L Антинеопластичні та імуномодулючі засоби	+	+
М Лікарські засоби для лікування захворювань кістково-м'язової системи	–	+
N Засоби, що діють на нервову систему	+	+
P Протипаразитарні засоби, інсектициди та репеленти	–	+
R Лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи	+	+
S Лікарські засоби для лікування захворювань органів чуттів	–	+
V Інші лікарські засоби	–	+

Серед усіх включених до переліку ЛЗ, що підлягають реімбурсації в Республіці Польща, до групи А «Лікарські засоби, що впливають на травну систему та обмін речовин» належать 443 ТН (39 МНН), В «Лікарські засоби, що впливають на кровотворення та кров» – 65 ТН (12 МНН), С «Лікарські засоби для лікування захворювань серцево-судинної системи» – 974 ТН (82 МНН), Д «Лікарські засоби для лікування захворювань шкіри» – 28 ТН (11 МНН), Г «Лікарські засоби для лікування захворювань уrogenітальних органів та статеві гормони» – 276 ТН (38 МНН), Н «Гормональні лікарські засоби для системного використання (виключаючи статеві гормони)» – 101 ТН (22 МНН), J «Протимікробні лікарські засоби для системного використання» – 320 ТН (35 МНН), L «Протипухлинні лікарські засоби та імуномодулятори» – 190 ТН (30 МНН), М «Лікарські засоби для лікування захворювань кістково-м'язової системи» – 104 ТН (20 МНН), N «Засоби, що діють на нервову систему» – 1239 ТН (92 МНН), P «Протипаразитарні лікарські засоби, інсектициди та репеленти» – 3 ТН (2 МНН), R «Лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи» – 301 ТН (43 МНН), S «Лікарські засоби для лікування захворювань ор-

ганів чуттів» – 91 ТН (21 МНН), V «Інші лікарські засоби» – 4 ТН (по 1 з кожної МНН) (рис. 1).

Перелік, затверджений в Україні, станом на 14.02.2023 р. містить ЛЗ восьми фармакотерапевтичних груп у відповідності з I рівнем АТХ-класифікації (табл. 1), а саме: А «Лікарські засоби, що впливають на травну систему та обмін речовин» – 56 ТН (3 МНН), В «Лікарські засоби, що впливають на кровотворення та кров» – 44 ТН (3 МНН), С «Лікарські засоби для лікування захворювань серцево-судинної системи» – 183 ТН (16 МНН), Н «Гормональні лікарські засоби для системного використання (виключаючи статеві гормони)» – 4 ТН (1 МНН), J «Протимікробні лікарські засоби для системного використання» – 2 ТН (1 МНН), L «Протипухлинні лікарські засоби та імуномодулятори» – 19 ТН (4 МНН), N «Засоби, що діють на нервову систему» – 73 ТН (11 МНН), R «Лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи» – 24 ТН (5 МНН) (рис. 2).

Класифікація ЛЗ, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща, за другим рівнем АТХ-класифікації показала, що група А включає представників 8 підгруп, а саме: 93 ТН (5 МНН) А02 «Препарати для лікування захворювань,

Огляди літератури, оригінальні дослідження, погляд на проблему, випадок з практики, короткі повідомлення

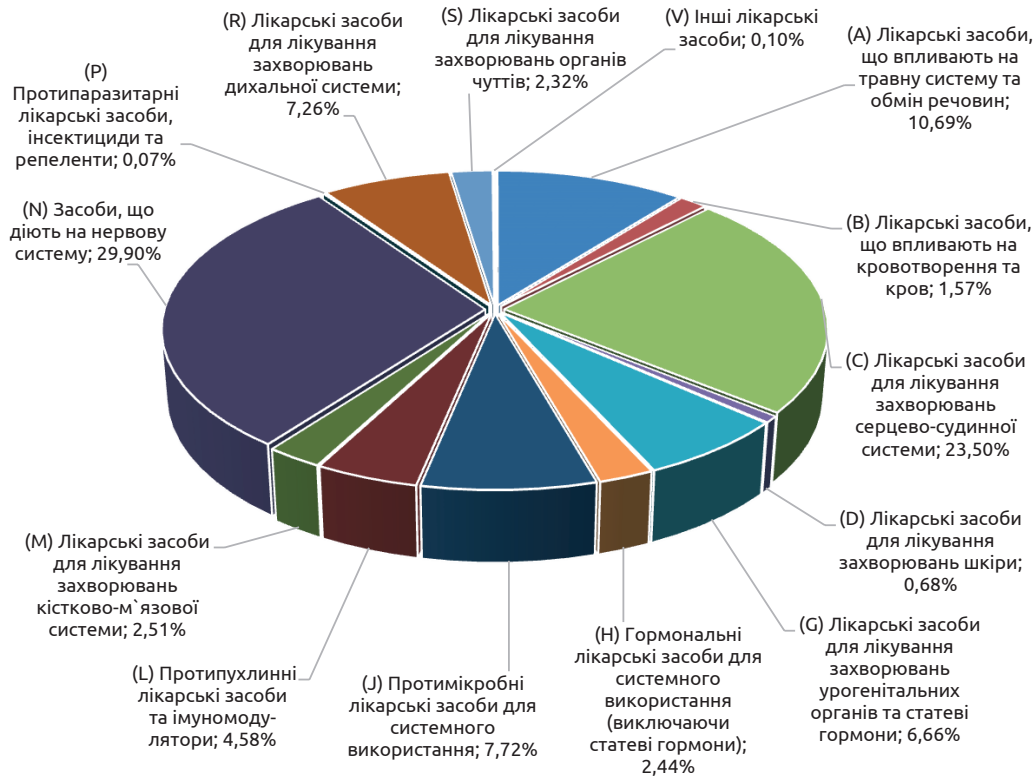

Рис. 1. Структура переліку ЛЗ, харчових продуктів для особливого харчування та виробів медичного призначення, вартість яких підлягає відшкодуванню в Республіці Польща.

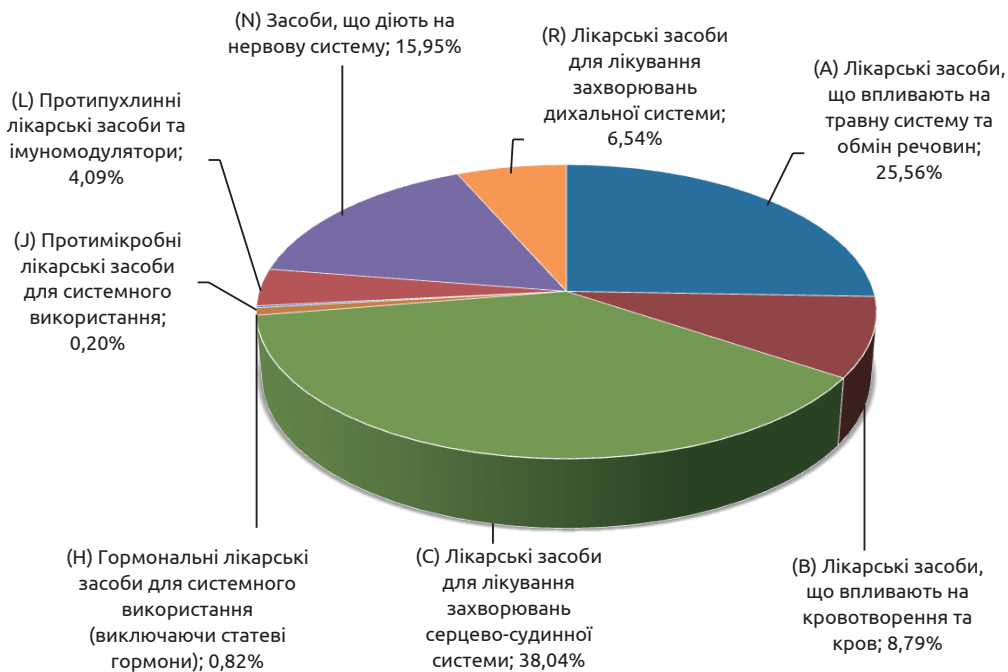

Рис. 2. Структура Реєстру лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення в Україні.

пов'язаних з порушенням кислотності», 12 ТН (2 МНН) А04 «Протиблювотні засоби та препарати, що усувають нудоту», 6 ТН (1 МНН) А05 «Пре-

парати для лікування захворювань печінки та жовчовивідних шляхів», 40 ТН (4 МНН) А07 «Протидіарейні, кишкові протизапальні та протиін-

фекційні препарати», 3 ТН (2 МНН) А09 «Препарати, що сприяють травленню, включаючи ферменти», 276 ТН (21 МНН) А10 «Препарати для лікування цукрового діабету», 11 ТН (2 МНН) А11 «Вітаміни» та 2 ТН (2 МНН) А12 «Мінеральні добавки». Група В переважно містить засоби підгрупи В01 «Антикоагулянти» – 53 ТН (9 МНН), а також до неї входить 1 ТН підгрупи В02 «Протигеморагічні засоби», 3 ТН (2 МНН) – В03 «Антианемічні препарати» та 8 ТН (3 МНН) В06 «Інші гематологічні препарати». Засоби, що впливають на серцево-судинну систему (група С) є другою за чисельністю серед включених до переліку ЛЗ, що підлягають реімбурсації. До неї входять ЛЗ 6 підгруп, серед яких С01 «Препарати для лікування захворювань серця» – 38 ТН (6 МНН), С03 «Діуретики (сечогінні препарати)» – 35 ТН (6 МНН), С07 «Бета-блокатори» – 71 ТН (9 МНН), С08 «Блокатори кальцієвих каналів» – 85 ТН (9 МНН), С09 «Препарати, які впливають на ренін-ангіотензинову систему» – 468 ТН (39 МНН), С10 «Ліпід-модифікуючі препарати» – 277 ТН (13 МНН). Серед 28 дерматологічних засобів (група D) є 6 ТН (2 МНН) протигрибкових препаратів для застосування в дерматології (підгрупа D01), 1 засіб для лікування ран та виразкових уражень (D03), 8 ТН (2 МНН) з підгрупи антипсоріатичних засобів (підгрупа D05) та 13 ТН (6 МНН), віднесених до підгрупи D07 – кортикостероїди для застосування в дерматології. В структурі групи G «Лікарські засоби для лікування захворювань уrogenітальних органів та статеві гормони» налічується по 1 ЛЗ з підгруп G01 «Гінекологічні протимікробні препарати та антисептики» та G02 «Інші гінекологічні засоби», 70 ТН (22 МНН) підгрупи G03 «Статеві гормони та модулятори статевої системи» та 204 ТН (14 МНН) з підгрупи G04 «Препарати для лікування урологічних захворювань». Аналіз групи H «Гормональні лікарські засоби для системного використання (виключаючи статеві гормони)» показав наявність 23 ТН (5 МНН) підгрупи H01 «Гормони гіпофіза, гіпоталамуса та їх аналоги», 41 ТН (15 МНН) – H02 «Кортикостероїди для системного застосування», 36 ТН (1 МНН) – H03 «Препарати для лікування захворювань щитоподібної залози» та 1 ЛЗ – H04 «Гормони підшлункової залози». Протимікробні лікарські засоби для системного використання (група J), що підлягають реімбурсації, включають 241 ТН (20 МНН) підгрупи J01 «Антибактеріальні препарати для системного призначення», 57 ТН (4 МНН) – J02 «Протигрибкові препарати для системного застосування», 6 ТН (4 МНН) – J04 «Препарати, активні щодо мікобактерій», 11 ТН (2 МНН) – J05 «Антивірусні препарати для системного застосування», а також 5 ТН (5 МНН), які належать до підгрупи J07 «Вакцини».

З 190 ТН (30 МНН) групи L «Протипухлинні лікарські засоби та імуномодулятори» 188 ТН (28 МНН) – це «Протипухлинні препарати» (підгрупа L01), а також по 1 ТН (по 1 МНН) з підгруп L02 «Ендокринна терапія» та L04 «Імунодепресанти» відповідно. Група ЛЗ M «Лікарські засоби для лікування захворювань кістково-м'язової системи» містить 65 ТН (11 МНН) ЛЗ з підгрупи M02 «Препарати для зовнішнього застосування при больовому синдромі при захворюваннях кістково-м'язової системи», по 18 ТН з підгруп M04 «Засоби, що застосовуються при подагрі» та M05 «Препарати для лікування захворювань кісток» (по 2 МНН та 5 МНН відповідно), 2 ТН (1 МНН) з підгрупи M03 «Міорелаксанти» та 1 ЛЗ, що належать до підгрупи M01 «Протизапальні та протиревматичні препарати». Найчисельнішою як за кількістю ТН, так і МНН є група N «Засоби, що діють на нервову систему», в структурі якої представлено 267 ТН (14 МНН) ЛЗ підгрупи N02 «Анальгетики», 288 ТН (20 МНН) – N03 «Протиепілептичні препарати», 65 ТН (8 МНН) – N04 «Протипаркінсонічні препарати», 414 ТН (25 МНН) – N05 «Психолептичні засоби», 261 ТН (22 МНН) – N06 «Психоаналептики (психостимулятори)» і 4 ТН (3 МНН) – N07 «Інші препарати для лікування захворювань нервової системи». Група R «Лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи» складається з 8 ТН (3 МНН) препаратів для лікування захворювань носа (підгрупа R01), 222 ТН (30 МНН) препаратів для лікування бронхіальної астми (R03), 1 ЛЗ підгрупи R05 «Препарати, що застосовуються при кашлі та застудних захворюваннях» та 70 ТН (9 МНН) антигістамінних препаратів для системного застосування (підгрупа R06). ЛЗ для лікування захворювань органів чуттів (група S) містять препарати лише 1 підгрупи S01 «Препарати для лікування захворювань очей (офтальмологічні препарати)» (96 ТН (21 МНН)). Мінімальною кількістю ЛЗ представлені у досліджуваному переліку ЛЗ з груп P «Протипаразитарні лікарські засоби, інсектициди та репеленти» і V «Інші лікарські засоби», що містять по 2 та 1 підгрупі відповідно. А саме: P01 «Протипротозойні препарати» (1 ЛЗ), P02 «Протигельмінтні препарати» (2 ТН (1 МНН)), V01 «Алергени» (4 ТН (4 МНН)).

В Україні асортимент лікарських засобів, що впливають на травну систему та обмін речовин, вартість яких підлягає відшкодуванню, обмежується виключно препаратами для лікування цукрового діабету. Лікарські засоби, що впливають на кровотворення та кров, представлено тільки антикоагулянтами; гормональні лікарські засоби для системного використання (виключаючи статеві гормони) – гормонами гіпофіза, гіпоталамуса та їх аналогами; протимікробні лікарські засоби для

системного використання – антивірусними препаратами для системного застосування; протипухлинні лікарські засоби та імунomodulators – імунодепресантами; лікарські засоби для лікування захворювань дихальної системи – препаратами для лікування бронхіальної астми. Якісний склад групи С аналогічний такому в Республіці Польща, а щодо кількісного, то препаратів підгрупи C01 – 13 ТН (3 МНН), C03 – 21 ТН (3 МНН), C07 – 52 ТН (4 МНН), C08 – 44 ТН (3 МНН), C09 – 40 ТН (2 МНН), C10 – 13 ТН (1 МНН). В групі N «Засоби, що діють на нервову систему» налічуються ЛЗ чотирьох підгруп: N03 «Протиепілептичні препарати» – 31 ТН (4 МНН), N04 «Протипаркінсонічні препарати» – 7 ТН (2 МНН), N05 «Психолептичні засоби» – 25 ТН (3 МНН) та N06 «Психоаналептики (психостимулятори)» – 10 ТН (2 МНН).

Наступним етапом було здійснено порівняльний аналіз опрацьованих переліків з чинними станом на 01.05.2024 р. Було встановлено, що структура таблиці А1 «Ліки, які відпускаються в аптеках за рецептом, за всім спектром зареєстрованих показань і цільового використання або за показаннями, характерними для конкретного клінічного стану, вартість яких підлягає відшкодуванню» залишилась незмінною щодо груп та підгруп ЛЗ, наведених вище. Зменшилась лише кількість ТН на 16 позицій. Але слід зауважити, що до переліку було включено 2 нові таблиці – G1 «Перелік лікарських засобів, виготовлених на території Республіки Польща або виготовлених з використанням діючої речовини, виробленої на території Республіки Польща» та G2 «Перелік лікарських засобів, виготовлених на території

Республіки Польща з використанням діючої речовини, виготовленої на території Республіки Польща». Зазначені таблиці містять 355 ТН (в тому числі 71 комбінований ЛЗ) на основі 93 МНН (в тому числі 19 комбінацій МНН).

Перелік, затверджений Наказом МОЗ України 20.02.2024 р., містить 412 ТН ЛЗ на основі 45 МНН, серед них 6 ТН комбінованих ЛЗ, які містять 1 комбінацію МНН, повному відшкодуванню підлягає 4 ТН (1 МНН) комбінованих ЛЗ. До цього переліку було включено медичні вироби в кількості 43 найменування, серед яких 2 підлягає відпуску повністю безоплатно.

Висновки. В Україні станом на травень 2024 р. у відповідності з чинним законодавством ЛЗ шести груп згідно I рівня АТХ-класифікації не підлягають навіть частковому відшкодуванню вартості, тоді як в Республіці Польща 5 груп з них включено до програми медичних гарантій. Крім того, за кількістю ТН ЛЗ та МНН, що підлягають реімбурсації, Перелік, чинний в Республіці Польща, переважає вітчизняний у 10 разів.

Результати проведених досліджень підкреслюють доцільність розширення переліку лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, не лише за рахунок збільшення номенклатури ЛЗ (в тому числі комбінованого складу) з включених фармакотерапевтичних груп, але і шляхом забезпечення фізичної та економічної доступності населення до препаратів, що призначаються для лікування опорно-рухового апарату, органів чуттів, сечостатевої системи; статевих гормонів, дерматологічних препаратів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Pharmaceutical market worldwide. Statistics report about the global pharmaceutical market. <https://www.statista.com/outlook/hmo/pharmaceuticals/worldwide#revenue> (дата звернення: 30.05.2024)
2. The World Bank in Poland. <https://www.worldbank.org/en/country/poland> (дата звернення: 30.05.2024)
3. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111220696/U/D20110696Lj.pdf> (дата звернення: 30.05.2024)
4. Ustawa o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. <https://lexlege.pl/ref-lek/rozdzial-9-zmiany-w-przepisach-obowiazujacych-przepisy-przejsciove-i-koncowe/6930/> (дата звернення: 30.05.2024)
5. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню станом на квітня 2017 року: наказ МОЗ України від 03.04.2017 № 360. Ре-

жим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0360282-17#Text> (дата звернення: 30.05.2024)

6. Гуз В. С. Аналіз тенденцій у програмі реімбурсації «Доступні Ліки» в Україні / В. С. Гуз, О. М. Заліська, Н. М. Максимович // Фармацевтичний часопис. – 2021. – №4. – С. 53–62. – Режим доступу: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2021.4.12658> (дата звернення: 30.05.2024)

7. Костюк І. А. Аналіз динаміки номенклатури лікарських засобів в урядовій програмі «Доступні ліки» / І. А. Костюк, Ю. В. Пелих, // Фармацевтичний журнал. – 2022. – № 3. – С. 3–11. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.22.01> (дата звернення: 30.05.2024)

8. Покотило О. О. Аналіз реалізації державної програми реімбурсації як складової процесу забезпечення доступності фармацевтичної допомоги населенню / О. О. Покотило, О. Ю. Алещенко // Фармацевтичний часопис. – 2023. – №2. – С. 61–70. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.11603/2312-0967.2023.2.13870> (дата звернення: 30.05.2024)

9. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 18 marca 2024 r. w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych na 1 kwietnia 2024 r. Режим доступу: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/obwieszczenie-ministra-zdrowia-z-dnia-18-marca-2024-r-w-sprawie-wyказu-refundowanych-lekow-srodkow-spozywczych-specjalnego-przeznaczenia-zywnieniowego-oraz-wyrobow-medycznych> (дата звернення: 30.05.2024)

10. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lutego 2023 r. w sprawie wykazu leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych na 1 marca 2023 r. Режим доступу: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/obwieszczenie-ministra-zdrowia-z-dnia-20-lutego-2023-r-w-sprawie-wyказu-lekow-srodkow-spozywczych-specjalnego-przeznaczenia-zywnieniowego-na-1-marca-2023-g> (дата звернення: 30.05.2024)

REFERENCES

1. Pharmaceutical market worldwide. Statistics report about the global pharmaceutical market. Retrieved from: <https://www.statista.com/outlook/hmo/pharmaceuticals/worldwide#revenue>

2. The World Bank in Poland. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/country/poland>

3. Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111220696/U/D20110696Lj.pdf>

4. Ustawa o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych. Retrieved from: <https://lexlege.pl/ref-lek/rozdzial-9-zmiany-w-przepisach-obowiazujacych-przepisy-przejsciove-i-koncowe/6930/> (дата звернення: 30.05.2024)

5. Pro zatverdzhennya Reyestru likars'kyx zasobiv, vartist' yakyx pidlyagaye vidshkoduvannnyu stanom na kvitnya 2017 roku [On approval of the Register of medicinal products, the cost of which is subject to reimbursement as of April 2017.]: Nakaz MOZ Ukrayiny' vid 03.04.2017 #360. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0360282-17#Text>

6. Guz, V. S., Zalis'ka, O. M., & Maksymovych, N. M. (2021) Analiz tendencij u programi reimbursaciyi «Dostupni Liky» v Ukrayini [Analysis of trends in the "Affordable Medicines" reimbursement program in Ukraine]. *Farmacevtychnyj chasopys – Pharmaceutical magazine*, 4, 53–62. DOI: 10.11603/2312-0967.2021.4.12658 [in Ukrainian]

7. Kostyuk, I. A., & Pelyx, Yu. V. (2022). Analiz dynamiky nomenklatury likars'kyx zasobiv v uryadovij programi «Dostupni liky» [Analysis of the action of the nomenclature of medicines in the state program "Affordable Medicines"]. *Farmacevtychnyj zhurnal - Pharmaceutical journal*, 3, 3-11. DOI: 10.32352/0367-3057.3.22.01 [in Ukrainian]

8. Pokotylo, O. O. & Aleshhenko, O. Yu. (2023). Analiz realizaciyi derzhavnoyi programy reimbursaciyi yak skladovoyi procesu zabezpechennya dostupnosti farmacevtychnoyi dopomogy naseleennyu [Analysis of the implementation of the state reimbursement program as a component of the process of ensuring the availability of pharmaceutical care to the population]. *Farmacevtychnyj chasopys – Phar-*

11. Наказ МОЗ України від 21.02.2023 № 351 «Про затвердження Реєстру лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 14 лютого 2023 року». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0351282-23#Text> (дата звернення: 30.05.2024)

12. Наказ МОЗ України від 20.02.2024 № 279 "Про затвердження Переліків лікарських засобів і медичних виробів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 12 лютого 2024 року". Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-20022024--279-pro-zatverdzhennja-perelikiv-likarskih-zasobiv-i-medichnih-virobiv-jaki-pidljagajut-reimbursacii-za-programoju-derzhavnih-garantij-medichnogo-obslugovuvannja-naselennja-stanom-na-12-ljutogo-2024-roku> (дата звернення: 30.05.2024)

maceutical magazine, 2, 61-70. – DOI: 10.11603/2312-0967.2023.2.13870 [in Ukrainian]

9. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 18 marca 2024 r. w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych na 1 kwietnia 2024 r. Retrieved from: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/obwieszczenie-ministra-zdrowia-z-dnia-18-marca-2024-r-w-sprawie-wyказu-refundowanych-lekow-srodkow-spozywczych-specjalnego-przeznaczenia-zywnieniowego-oraz-wyrobow-medycznych> (дата звернення: 30.05.2024)

10. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 20 lutego 2023 r. w sprawie wykazu leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych na 1 marca 2023 r. Retrieved from: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/obwieszczenie-ministra-zdrowia-z-dnia-20-lutego-2023-r-w-sprawie-wyказu-lekow-srodkow-spozywczych-specjalnego-przeznaczenia-zywnieniowego-na-1-marca-2023-r>

11. Pro zatverdzhennya Reyestru likars'kyx zasobiv, yakiy pidlyagayut' reimbursaciyi za programoyu derzhavnyx garantij medychnogo obslugovuvannya naseleennyu, stanom na 14 lyutogo 2023 roku [On the approval of the Register of medicinal products subject to reimbursement under the program of state guarantees of medical care of the population, as of February 14, 2023]: Nakaz MOZ Ukrayiny vid 21.02.2023 #351. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0351282-23#Text> [in Ukrainian]

12. Pro zatverdzhennya Perelikiv likars'kyx zasobiv i medychnyx vyrobiv, yakiy pidlyagayut' reimbursaciyi za programoyu derzhavnyx garantij medychnogo obslugovuvannya naseleennyu, stanom na 12 lyutogo 2024 roku [On the approval of the Lists of medicines and medical products that are subject to reimbursement under the program of the state guarantee of medical care of the population, as of February 12, 2024.]: Nakaz MOZ Ukrayiny vid 20.02.2024 #279. Retrieved from: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-20022024--279-pro-zatverdzhennja-perelikiv-likarskih-zasobiv-i-medichnih-virobiv-jaki-pidljagajut-reimbursacii-za-programoju-derzhavnih-garantij-medichnogo-obslugovuvannja-naselennja-stanom-na-12-ljutogo-2024-roku> [in Ukrainian]

ASSESSMENT OF THE STATE OF PHARMACEUTICAL AID DYNAMICS IN UKRAINE AND THE REPUBLIC OF POLAND IN THE CONTEXT OF THE ECONOMIC ACCESSIBILITY OF REIMBURSABLE MEDICINES AND MEDICAL GOODS FOR THE POPULATION

©V. M. Koval, O. V. Kryvoviaz, V. V. Kudria

National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsia

SUMMARY. The increasing of the economic and physical accessibility to pharmaceutical aid for the population by attracting public funding is important for the development of the health care system, especially for the countries with developing economies.

The aim – the retrospective comparison of the lists of reimbursable medicines and medical goods in Ukraine and in Poland in 2023-2024, the identification of general trends and establishing the differences.

Material and Methods. The analysis of the structure of Lists of reimbursable medicines, food products for special nutrition and medical goods in the Republic of Poland, Registers of reimbursable medicines according to the program of state guarantees of medical care for the population, was carried out using graphic methods, retrospective, comparative and content analysis, systematization and generalization.

Results. The results of the research emphasize the reasonability of updating the list of reimbursed medicines according to the program of state guarantees of medical care for the population. This can be fulfilled not only by increasing the assortment of medicines (including combined formulations) from the included pharmacotherapeutic groups, but also by ensuring physical and economic access to medicines for the treatment of the musculoskeletal system, sensory organs, urogenital system, sex hormones and dermatological medicines.

Conclusions. In Ukraine, as of May 2024, in accordance with current legislation, medicinal products of 6 groups according to level I of the ATC classification are not even partly reimbursed. While in the Republic of Poland, 5 groups of them are included into the medical guarantee program. Moreover, the valid Poland List exceeds the domestic one by 10 times by the number of trade names of reimbursed medicines and international non-proprietary names.

KEY WORDS: pharmaceutical aid; reimbursement; medicines; medical goods; available medicines; Ukraine; Poland.

Отримано 14.07.2024

Електронна адреса для листування: koval_vm@ukr.net